

РАДА

газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

Рік другий.

Адреса редакції і головної контори:
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6.
біля Золотих воріт.

Телефон 1458.

Умови передплати на рік 1907:
З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 к., окрем. № 4 коп.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.
Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.
За зміну адреси 30 коп.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скорочувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, повернюються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх копії, а дрібні замітки й дописи одразу випадають.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок поперед тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

РАДА

Рік видання другий

Газета політична, економічна і літературна

ВИХОДИТЬ У КИЄВІ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

„РАДА“ має широку програму, як звичайні великі політичні газети: дає щоденний огляд життя політичного, громадського, економічного і літературного на Україні, в Росії й по інших землях; висвітлює всі важливі події, поезії та оповідання; фельетони; політичні, наукові і белетристичні.

„Рада“ має власного кореспондента в Державній Думі і Державній Раді.

„РАДА“ має власних кореспондентів у Петербурзі, Москві, Харкові, Одесі, Полтаві, Чернівцях, Херсоні, Житомирі, Кам'янці-Подільському і по інших містах України та Росії, а також і за кордоном: у Львові, Чернівцях, Відні, Парижі і Берліні.

Особливу увагу звертає „Рада“ на місцеве життя провінції.

Працює давніших і нових визначних письменників, які обіймали свою участь в цій ролі, програму газети поширено зроблено все можливе для того, щоб газета стала органом всієї України й давала перегляд життя різних її частин, в Росії й за кордоном. Особливо вважає Редакція на те, щоб дати читачам по змозі повний образ не тільки суспільно-політичного, а й духовного й культурного життя та його збудували в Росії й Астро-Угорщині. Потребує й змаганням сучасного українського життя присвячуються ширші статі теоретичного змісту. Стоячи на основі поступового й демократичного українства, газета не є партійною і дає місце статям, які освітлювали б питання з різних партійних становищ поступового й демократичного напрямку.

Умови передплати:

З приставкою і пересилкою: на рік 6 карб., на півроку 3 карб. 25 коп., на 3 міс. 1 карб. 75 коп., на 1 міс. 65 коп.
За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 коп., на 1 міс. 1 карб.

Ціна окремого № 4 коп.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 К.

Хто передплатив газету на цілий 1907 рік, тому висилється „Словарик чужих та не дуже звичайних слів“ В. Доманицького і стічний календар на 1907 рік.

Адреса редакції і головної контори: у Києві, Велика-Підвальна вул., д. 6, біля Золотих воріт.

ТЕЛЕФОН 1458.

Передплатувати й купувати на роздріб „РАДУ“, окрім контори (Вел. Підвальна, 6), можна ще по сім місяцях у КИЄВІ: в книгарні „Київської Старини“, Безаківська ул., ч. 8. У ЖИТОВІ: в книгарні п-ні Чермарьової. У ЛЬВОВІ (Галичина) в книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, ул. Театральна, ч. 1.
Редактор М. Павловський. Видавець С. Чикаленко.

Театр Кулецького сада Товариство Українських артистів під орудою **А. К. Саксаганського.**

Вівторок 15 травня виставлено буде: **Ніч під Івана Купайла**—Драматична оперетта на 5 дій М. Старицького.
Бере участь вся труппа
Початок спектакля у 8^{1/2} годин веч.
Каса одкрита з 10 ранку до 2 г. дня і 6 г. веч. до кілки вистави.

З 12-го апріля в Петербурзі виходить нова газета українською мовою **Рідна справа** **ВІСТІ з ДУМИ.**

Газета виходить двічі на тиждень: в четвер та в неділю. В газеті пишуть теперішні депутати: Богуславський (Харків), Васютин (Харків), Вовк Карачеський (Чернігів), Вовчинський (Київськ.), Гриневич (Подільськ.), Деметр'єв (Чернігів), Доголопов, Крайський (Київськ.), Лагно (Київськ.), Литвинський (Київськ.), Лось-Коледзіан, Маляренко (Київськ.), Нежитайло (Київськ.), Прюда (Катеринослав), Рогозна (Подільськ.), Рубіс (Чернігів), Сайко (Подільськ.), Сахно (Київськ.), Хвист (Чернігів), Чигирин (Київськ.), Щербина (Кубанськ.). З торішніх депутатів в газеті пишуть: Бабич, Білашевський, Вязлов, Гужовський, Тарасенко, Чинський, Шраг, Шемет. Крім того в газеті беруть участь письменники: О. Білоусенко, проф. Ф. Вовк С. Русова, О. Русов, П. Свютко, М. Славинський.
Ціна на газету: за рік—2 карб.; на півроку—1 карб.; за 3 місяці—50 коп.; за один місяць—20 коп. Замість грошей можна висплатити марку.
Адреса редакції контори газети „Рідна справа“: Петербург, Тавричеська вул., д. № 19, кв. № 9.

Ціна газети
РАДА
з доставкою і пересилкою з 1-го мая до кінця року 4 карб. За границю 7 карб. 50 коп.

Декларація правительства.
(Київськ.).
Все, що я сказав, панове, є переглядом тих заходів, які, на думку правительства, не дають тої відповіди на питання, того порішення справи, якого сподівається Росія. Насильства попушено не буде, націоналізація землі здається правительству погібельною для країни, а проект партії народньої свободи, се-б-то напів-експропріація, напів-націоналізація, зрештою, на нашу думку, приведе до тих самих наслідків, що й провозвісія лівих партій. Де ж вийді? Чи думає правительство обмежити ліві-заходами та поліцейською охороною порядку? Але поперед, ніж говорити про заходи, треба ясно уявити собі мету, а мета правительства зовсім визначена. Правительство хоче підвишити крестянське землеводіння, воно хоче бачити крестянина багатим, достатнім, бо де достаток, там, певна річ, і освіта, там і справжня воля; але для цього треба дати змогу адекватну й трудящому крестянину, се-б-то солі землі російської, у звільненні од тих дещат, тих сучасних умов життя, в яких він зараз; треба дати йому змогу закрити за собою наслідки праці своєї і оддати їй в невідимому власність. Хай власність ця буде загальною там, де община ще не оджила, хай вона буде подворною там, де община вже не живе, але хай вона буде міцна, хай буде наслідна; такому власному хазяйству правительство повинно допомогти порадою, помігши кредитом, се-б-то грошима. А тепер треба негайнош братися за неопітну чорну роботу, треба зробити образувок всім цим малоземельним крестянам і дати змогу скористуватися з існуючого земельного запасу землею, скільки їм потрібно, на льготних умовах.
Ми чули тут, що для того, щоб дати достаток землі всім крестянам, треба мати запасу 57 мільйонів десятин; знов така кажу, що цифра не заперечує. Тут же звертали увагу на те, що в правительства є тільки 10 мільйонів десятин, але ж, панове, правительство тільки недавно почало заводити земельний фонд; а крестянянський банк навантажений постананнями.
Тут нападати і на крестянянський банк, і випадки ці були досить гострі, між ними було сказано: „не треба кинути“. На думку правительства, кидати нічого не треба, розпочати справу треба полішити, при цьому треба мабути повернутися до тої думки, на яку я звертав увагу раніш—думки про державну допомогу. Синайт, панове, свою увагу на то-

му, що держава є один цілий організм і що як між частями організму, частями держави, починється боротьба, то держава неминує погібно і перетвориться на царство, „роздвіншеєся на ся“.

Зараз держава у нас хоріє: самою найбільшою частиною, яка сохне, яка вяне, являється крестянство; йому треба допомогти.

Дається простий, зовсім автоматичний, зовсім механічний спосіб узяти й поділити всі 130,000 існуючих зараз маєтностей. Чи государствено це? Не нагадує це історію „Тришкина кафтану“—обірати полі, щоб пошити з їх рукава. Панове, не можна підкріпити хоріє тіло, годуючи його вирізаням з його ж самого шматками мяса. Треба дати рух організму, зробити привилз тревних соків до хорієго місця, тоді організм перемаже слабост, в цьому повинна небезпримівно брати участь уся держава; всі часті держави повинні допомогти тій його частині, яка зараз є найбільшою: в цьому смисла государствености; це виправдання держави, як одного соціального цілого.

Думка, що всі державні сили повинні допомагати найбільшій його частині,—нагадує принцип соціалізма, але коли це принцип соціалізма, то соціалізм державного, який буває не раз в Західній Європі й має реальні й значні наслідки. В нас принцип цей би здійснитися у тому, що держава сама виплачувала б частину процентів, які беруться з крестян за оддану їм землю. В загальних рисах річ була ось у тому: держава купувала б приватні землі, що продаються, які разом з землями удільними та державними склали б земельний державний фонд. Коли продається земля, ціна не піднялася би. З цього фонду брали б на льготних умовах ті малоземельні крестяни, які мають в їй нужду і справді зараз прикладають свою працю до землі, і потім ті крестяни, які треба полішити форми сучасного землекористування; але коли зараз крестянство з'убожіло і воно не має змоги платити той порівняно високий процент, що бере держава, то вона і звала б на себе лишки в проценті, який сплачується по листам, що вона випускає, і тим процентом, який був би по силі крестянинів, який визнавали б державні інституції. От ці лишки й обтяжили б державний бюджет. Іх треба було б занести в щорічний роспис державних видатків. Таким чином вийшло б, що вся держава, всі класи людуности допомагають крестянам набути ту землю, в якій вони мають нужду. В цьому брали б участь всі платільники державних повинностей, чиновники, купці, особи різних професій, ті ж самі крестяни й ті ж самі поміщики. Але гадар був би розкладений помірно і не дав би на плечі одного нечисленного класу—13,000 душ, коли б який звичай, то, що б там не казали, було б знищено очаги культури. Цим шляхом правительство почало йти, звинизнивши тимчасово законом, видавним по 87 статі, проценти платіжу крестянському банкові. Спосіб цей більш гучкий, але менш огудливий, ніж той спосіб, щоб повністю держава взяла на себе платіж половинної вартости, який пропонує партія народньої свободи. Як би одночасно було встановлено, щоб виходили з общини, і таким чином вторгненим індивідуальну власність, було б упорядковано переселення, було б полегчено доставати позички під надільні землі, було б втворено широкий меліоративний землеустроительний кредит, то хоча надумані правительствою земельні реформи і не закінто було б зовсім і видно було б просвіт, коли б розглядалися питання при йому,—мабути в більш якому світі виявилось б і значення питання про обов'язкове одібрання примусом. Час не питання врівняти в його дієвій рамці, час, панове, не бачити в цьому чарівних заходів, панацїї проти всіх бід. Заходи ці здаються смислими через те, що тільки в зруйнованій Росії вони виторвають ще клас з'убожілих зовсім землеводів. Обов'язкове одібрання примусом справді може бути потрібним, але панове, як винятко, а не як загальне правило, і обставлене ясними тонами гарантійним законом. Обов'язкове одібрання примусом може бути не „количественного качества“, а тольк „качественного“, його треба вживати головним чином тоді, коли крестяни можуть впорядити на місяці, щоб полішити способи користування ними землею; воно здається можливим тоді, коли треба, як буде перехід до кращих способів хазяйства, зробити водопой, вигон, пасовиська, шляхи і внаслідок цього шкідливої червонолиці, але я, панове, не пропоную вам, як я сказав раніш, повного аграрного проекту, а ставляю на вашу увагу тільки ті віхи, що поставило правительство. Більш повний проект мало ввести компетентне відомство в відповідну комісію, як би були закликані представники правительства, щоб їх там вислухали. Пробувши коло 10 літ коло земельного впорядкування, я сподіваюся, перекавша, що тут треба дуже працювати, треба довести чорну роботу. По-

решити цього питання не можна, але його треба порішити. В західних державах не треба було десятиліття. Ми радимо вам скромний, але певний шлях. Противником государствености хотілось би вибрати шлях радикалізму, шлях увільнення од історичного минулого Росії, увільнення од культурних традицій; їм треба великих розривів, а нам треба великої Росії“.

Київ, 15 травня 1907 р.

Земельне питання і уряд
Декларація правительства про земельну справу, обійшла вже всю Росію; її уважно перечитало кожне, щоб знати, на що можна сподіватися од теперішнього правительства в тій справі котру всі вважають за найголовнішу і за негайнішу.

В першій статі з приводу декларації ми вже говорили, що нова декларація мало чим одрізняється од торішньої, як торік, так само і сього року уряд сказав народнім заступникам, а через їх і всьому народові, що він не має на мислі зважати на те, що кажуть і чого доповідають од імені народа його заступники в Думі. Устами прем'єр-міністра д. Столицина уряд сповістив рішуче заявити Думі, що він не може пристати навіть на дуже скромну земельну реформу кадетів; що ж до проектів реформи інших партій, що сидять вліво од кадетів, то тут і казати нічого. Своєю заяву уряд склав перед Думою попередку ніж думська земельна комісія вспіла розглянути ріжні законопроекти земельної реформи, обміркувати їх і подати до Думи. Зроблено це видно для того, щоб дати і земельній комісії і самій Думі певні звязки, певні завдання, або ж „обмежовані строгими рамками наказ“, котрого бракує земельній комісії, як сказав сам міністр, щоб Дума знала межі того поля, на якому вона може і повинна працювати. І міністр провів ці межі з усіх боків, одмежувавши такий клатчик, на якому Думі й повернутися відне, як раз як теперішньому малоземельному хазяйству доводиться з плужком обертатися на своїй нивці. В попередній статі ми помянули про ці межі. Осв вони: крестянянський банк буде спокуювати і надати землі в поміщикам; з цих земель купити з землями скарбовими та удільними правительство матиме земельний державний фонд, з якого і розпредуватиме хазяйством землю на льготних умовах. А як тепер люде обідняли і їм може неспроможно буде платити високий процент за ту допомогу грошимами, що казна їм даватиме, то казна сама виплачуватиме половину процента. Суму, котру що-року буде доплачувати казна, вона вноситиме в бюджет, а через це і виходитиме, що люде геть з усієї держави допомагати-муть бідним хазяйством прикуповувати собі потрібну їм землю. Оце той найголовніший спосіб, яким уряд думає зарадити великій нужді селян в землі і той шлях, на якому він твердо стоїть і намирився ніколи з його не сходити. Про викуп земель примусом навіть такий, за який стоїть партія кадетів, не може бути й розмови. Як що уряд і згодиться на примус, то тільки там де без його не обійтися, як от: де треба одвести прогон до водопою, вигон, пастивиків, шлях і внаслідок де треба спекатися ті шкідли, що чинить червонолиця. Уряд ті думки, що як до цих заходів додати це право хазяйством на вільний вихід з общини та улаштувати справу з переселенням, з позичкою грошей під заклад надільних земель і внаслідок з кредитом на меліоратив, то дим би способом питання про землю можна було хоч і не рішити цілком, то покрайній мірі врівняти його в „справдешні рамки“, як висловився д. Столицин.

Що ж нового почувла друга Дума од уряду про земельну справу і про спосіб зарадити земельній нужді селянства до того, що торік сказав уряд першій Думі? По суті діла в новій декларації уряду нового нема нічого проти торішнього, або ж хоч і є—то сама малість. А коли так, то виходить, що й говорити з приводу урядової декларації нічого. Але,—що в кого болить, той про те й говорить,—каже приказка. А земельна справа—це така справа, що здавна вже болить людам од неї і напевне довог це болітиме, тим то і доводиться одводити їй стільки місяця і уваги.

Д. Столицин, не сказавши майже нічого нового, що торкається до суті земельної справи, чимало зате сказав такого, чого поперед його не говоривли інші міністри, щоб захистити і оборонити ту позицію, на якій стоїть уряд що до земельного питання. Оборона ця дуже бучна зокола і з великими претензіями на щирість і серйозність на словах, на ділі вийшла дуже легенькою, підбитою вітром з порожніх слів, котрі до того ще на кождім ступневі стоять в дуже гострій суперечці між собою. Поперед усього д. Столицин заявив, що, промовляючи од імені уряду, він „постарається стат на чисто государственому точку зрїння“, постарается „отнестись совершенно безпристрастно, даже болше того—совершенно безстрастно кь даному вопросу“. Натурально річ, що така торжественній обіцяній міністровий Дума мала право сподіватися почути од міністра щось таке, чого народи ще ніколи не доводилося чути. Вийшло ж як раз навпаки: увесь час прем'єр-міністр дуже „пристрастно“ і дуже „страстно“ обороняв інтереси 130 тисяч чоловіка земельних власників проти 130 мільйонів робочого люду, обороняв навіть тими ж самими словами, якими 19-го марца обороняв в Думі інтереси поміщиків князь Святопола-Мирський, коли казав, що примусової передачі земель хазяйством не можна допустити через те, що така реформа „подчизняєт інтересамь одного хотя бы и многочисленного класса крестянь интересы всѣхъ остальныхъ сословій“. Ці слова князеві точка в точку повторив д. Столицин. Невже в цьому є „государственная точка зрїння“? Невже хтось повірить в „безпристрастїє“ міністрове після цього?

Далі міністр обіцяв „вникнуть вь существѣ тѣхъ думокъ, що висловлювали народні заступники в Думі про земельну справу. Як ми знаємо, в Думі чимало партій. Кожна з їх має свою особіну програму про улаштування справи з землею. Звалити до одній купи всі ці проекти ріжних партій ніяким способом неможна. Там часом д. Столицин, давши обіцянку „вникнуть вь существѣ“ ріжних проектів земельної реформи, склав їх всіх до купи, наводив на їх огудливу критику, а якої видно було, що міністр не взяв на себе труда справді „вникнуть“ в те, чого доповідаються люде. В їх домаганнях він оптом осудив все од самого початку та аж до краю, навіть не подумавши, що може в проектах ріжних партій знайдеться хоч що небудь „путне“. Не меншу пристрасть виявив міністр і що до проекту земельної реформи партії кадетів, назвавши його „напів-експропріацією“ і „напів-націоналізацією“.

Нарешті ще одна увага. Гострість і болючість земельного питання криється на три чверти в тому, що народ гине од безземелля та малоземелля. Цьому, видимо, не перечить і міністр. А як що так, то рада одна: треба дати землі людам. На думку ж міністра зовсім цього треба робити, а треба тільки дати селянинові спроможному самому „избрать тотъ способъ пользования землей, который его болше устраиваетъ“. Людська кров стала відкопи через те, що людам стало тісно, що землі немає і нема за що її ні купити, ні арендувати, що немає значить чим „пользуватися“, а міністр каже, що тільки треба прибрати способу як „пользуватися“ землею і все буде гаразд.

Ажке ж його „пользуватися“ тим, чого не маєш? Чи знайдеться в світі мудрець, що одгадав би це загадку?

Із сьогоднішнього числа Події в с. нашій газеті читачі довідаться, чому про ті страшні муки, які сільська поліція з урядником та стражниками завдала селянам с. Чечелівки, гайсинського повіту. За довгий час нашого безладдя ми вже такі не мало привичаїлись до крові, до усякого насильства і кривди. Але події в Чечелівці визначаються таким порушенням найелементарніших прав людини, такою жорстокістю стражів „общественной безопасности“, од якої піднімається догори волосся і жах проймає серце. Неміщних селян били сплетеним дротом, надризували їм шкуру на шні, одризували їй і заснапли сідлю, швидко про-

*) Див. „Рада“ № 109.

колювали щоби, ніздрі, ножами коло- ли спину, знов поспали рани сіллю і припалювали їх свічкою...

Читаеш про ці нелюдські муки і не віриш, що це робиться у нас в 20 столітті, в культурній, конституційній стороні. Здається, що це оповідання про події за часів найлютішої інквізиції, або про вчинки якихсь вирождів-дику- нів людодів.

Громада чечелівська звернулася за поміччю в Державну Думу. Дума з цього приводу, очевидно, запитає міністрів.

Перед очима всього світа встануть ті муки, які терпить нещасний тем- ний люд од руки дрібних прислуж- ників конституційного уряду. Оце бу- де мабуть єдиним наслідком скарги нещасних чечелівських селян. Бо хоч і буде з цього приводу назначено яке слідство, воно zapewне признає тільки «факторне превышение власти со стороны низших агентов» уряду, як то вже не раз у подібних випад- ках траплялося.

Але які б не були наслідки думсь- кого запитання, справу цю не можна так залишити.

Як не притупились нерви у нашо- го громадянства, та все ж таки воно не може заспокоїтись, поки не дока- зано буде злочину і поки злочинців не буде покарано.

Заступники українського народа— трудова українська громада—мусять вжити всіх заходів, щоб забезпечити цей мети і як найскоріше забезпечити громадянству справжню неза- йманість особи.

3 газет та журналів.

Д-ій М. Славинський пише на сторінках "Товарища" про характер аграрного питання на "окраїнах" Росії, особливо в західній її частині: земляна справа виявляє себе дуже запутаним вузлом, в якому переплелися не тільки інтереси соціальні й політичні, але й національні. Се сталося через те, що в західній частині імперської території, в полосі од Балтійського до Чорного моря, заховаалося до наших днів таке соціальне розподілення лю- дности, яке характерне для деяких заокра- нських європейських колоній, яке існувало в середньовічних державах, що були засновані на пащуванні одного народу над другим, і яке не існує більше ніде, окрім арачських закутків Європи, в роді австрійської Галичини та Буковини. Цей соціальний поділ харак- теризується тим, що земельні власники й хлібороби, кажучи простіше, поміщики й селяне становлять собою не тільки два різних ста- нів, але й два різних класи.

Таке становище єсть наслідок історич- них умов і може одмінитись тільки з переверненням аграрної реформи.

Для західних окраїн імперії здійснення са- мой скромної з існуючих проектів земельної реформи по принципі примусового викупу визна- чає б не тільки господарську реоргани- зацію країни, не тільки загублення соціаль- ного впливу одним класом людоности і при- давання цього впливу другим, але вивело бусе питання про землю з сфери національних втрат і придавав. Примусове відчуження приватної землі, навіть по формі проекту к.-д. партії, дало б на Україні, наприклад, повну ліквідацію історичних рахунків між поміс- ками й українцями, прячому ліквідація ця бу- ла б цілком на користь українців. Показав- шись земельних маєтків на Україні, поляки загубили б все в цьому краі, аж до тих істо- ричних ілюзій, які живляться в деяких поль- ських кругах фактом земельного пащування; вони одразу зробились би в край незначною меншістю, засудженою на стійку денацио- налізацію навіть при усіх можливих і консек- вентно переведених гарантіях національ- них прав меншости. Національний еліт україн- ства, дякуючи володінню всією землею і то- му, що з села зникли б неукраїнські елемен- ти, придбав би розмір, збагатути котрий зар- аз просто таки неможливо.

Це добре розуміє польська шляхта, тому то вона так цупко й держиться за земельку і галузею про "святе право власности".

"Парус" подає оцінку земельної декларації д. Століпніна, яку він вважає першим виступом уряду в цій справі, який заслугує самої серйозної уваги:

Ця заява цілком з того боку, що цілком определяє зміст тієї державности, якою кер- мується оратор. Для нього державна точка погляду наперед определяє не оборону інтер- есів держави, як цілого, і маси її людоности, але оборону існуючого права, існуючих прив- илецій, вини паючих класів і їх інтересів. З точки погляду цієї державности увільнення селян од кріпацтва було не мудрого соціаль- ного реформою, що усунула революцію, а самою соціальною революцією, що зруйнува- ла старе право і стару державність...

Оборонячи "право дужого", "право зді- бного й талановитого утворити право влас- ности", обороняючи на підставі цього розд- ачу Катерино II у кріпацтво сотень тисяч, коли не мільйонів вільних селян України, д. Століпнін ширить нечуваю мішанину ідей самого заскоруженого абсолютизму і самої при- митивної, майже зоологічної "свободи конку- ренції". Він ширить мішанину ідей початку XVIII століття і початку XIX стол. і вважає, що кафта, пошитий з цього ламіття і полат- яний урізками од теорії філантропічної дер- жави,—прийдеться великій країні в XX віці, що поставила на чергу великі соціальні про- блеми! Це гірше "Трохимової свитки".

Газета вважає, що Дума ніяк не може погодитись з поглядами д. Століпніна.

Майнірід польської історичної бек- тростики—Генрик Сенкевич признає за свій патріотичний обовязок виступити з відповіддю на знаменитий лист Бьєр- стерне-Бьєрсона. Як воно й подобає бек- тростиці, він густо переміша правду з вигадками й фантазією, і то в такій мірі, що вся його стаття походить на якийсь уступ з "історичного" роману "Огнієм і шіщем". Це все дає право "Діу" так схарактеризувати нападки й іронічні насмішки Сенкевича на адресу Бьєрсона (особливо, що торкається пред- ставлення Сенкевичем галицьких польсь- ко-українських відносин):

доказують вони тільки, який удар завдав Бьєрсон полякам своєю статтею, коли за неї

такі напади сиплються на нього, і як небез- печно стають в обороні покряканих проти сильних світа тобою, які мають для своїх по- силку усе,—чим тільки можна аяцнити про- тивника: і своє дотеперіше становище, і історичні свідчення, і наукові виводи, і зверх- нє подобіє правди, бо насильство ніколи не має сміливости виступити в своїй наготі, тільки старається прикрити її плащем най- вищих прикмет людського духа.

"Кієвській Голос" пише з приво- ду тих заходів, які приймає сінод про- тив послів—священників, що повиходили з зали Думи, коли обговорювалось пи- тання про замах на Царя:

основа сінодського замисла цілком ясна: він звернутий на те, щоб усунути з Думи священників, що належать до лівої партії. І через те, що сінод добре знає, що по добрій волі вийти з партії або зректись свого сану послы, які не почувують за собою провини, напевне не згодяться, то буде виквано по- робу позавлення сану. А це потягне за со- бою, згідно з Думськими правилами, і втрату звання посла.

Які ж можуть бути наслідки нового насиль- ства над послами?

Ледве чи виникає сумнів, що на цей заход сінода Дума відповість з усією енергією, бо це буде замахом не тільки на повагу й пра- ва окремої парламентської групи та її чле- нів, але й на честь і прерогативи всього на- роднього заступництва.

Одповідь Сенкевича на статтю Бьєрстерне-Бьєрсона в справі галицьких українців.

У віденській газеті "Zeit" з'явилась стаття Генрика Сенкевича в одповідь на виступ Бьєрсона в обороні українського народу. Препрославлений польський письменник починає з того, що заклада брех- ню українським інформаторам Бьєр- стерне-Бьєрсона, підкреслюючи "нечу- вану безлічність" українців і "нечувану наївність" норвежського письменника. Оджеж придивився до тих доказів, які наводять Сенкевич після такого рішучо- го—гострого початку.

Щоб звалити обвинувачення в класово- му й національному егоїзмі, Сенкевич починає з тексту унії Польщі і Литви в Городлі з р. 1413. Він наводить скіль- ка рядків того тексту з загальними й звичайними в таких випадках фразами про силу і значіння "любови" в держав- них ділах і на основі цих скількох шаб- лонових фраз возвеличує польську се- редньовічну культуристь.

Унію, що була виключно наслідком комбінації тодішніх офіційних верств Польщі і Литви, Сенкевич лічить добро- чинним актом "згоди і любови"! Аджеж з будь якої польської історії можемо до- знатись, що навіть литовська шляхта довго ставилась вороже до унії і тільки тоді уступила, коли побачила для свого класу виразу користі од поіненняря на Литву польських шляхетських "вольнос- тей", себ-то поширення утиоку, в якому перебувало польське селянство, на Литву і Україну. Сенкевич, як на доказ згід- ности польсько-литовських відносин, вка- зує на Міцкевича і Костюшко, литовців з походження. Їх діяльність мала безу- мовно велике значіння для поляків, але литовці можуть тільки гірко жалкувати, що на протязі скількох років віддалили найкращі сили на користь чужого народу... Сенкевич каже, що поляки зараз став- ляться прихильно до українського і ли- товського відродження, забуваючи запе- не про той ворожий настрій, який істу- нув серед польського, особливо "окра- їнної" громадянства до литовського і українського визвольного руху.

Далі читаємо: "неправда, вачеб-то по- ляки вели шалені війни". Пригадуємо річ усім відому, що Польща складалась в дійсности із скількох магнатських са- трапій, які счиняли і внутрішні криваві колотнечі, і часто-густо, без усякого до- воли короля і сейму, нападали навіть на сусідні держави, вигнаючи Річ Посполиту в неопотрібні війни. І це робили не тільки магнати. Це робив навіть Собесь- кий, про якого згадує Сенкевич. Він поч- ав війну з волохами виключно для особ- истой користі, щоб посадити свого сина на волохському троні. А за все це без- ладдя доводилось розпачуватись нещас- ним хліборобам, поперед усього україн- цям і литовцям, що страждали од турець- ких, татарських, московських і т. н. по- ходів.

Далі Сенкевич переходить до польсь- кої конституції 3 мая р. 1791 і каже, що вона визнала "повну свободу селянина". Це хіба коректурна помилка, хоч вона знаходиться у всіх польських газетах, які надрукували одповідь Сенкевича. За- гально відомо, що конституція 3 мая тільки забезпечила селянам опіку права, а зовсім не визволила їх з кріпацтва, при чому ця "опіка" мала таке саме практичне значіння, хоч би й навіть Польщу й не поділено, яке досі має акт "17 октября" в Росії. Що до того, як поводилось польське панство з селянами, досить переглянути уськи судові акти і інші історичні документи, вібрані цю би в "Актах Юго-Западної Русі"—це дія нає українців річ найбільш цікава—щоб перекозатись, що "інформатори" Бьєр- стерна не розмалювали з правдою, а навпа- ки, польський письменник той правди не хоче бачити. Між иншим, можемо також вказати на поміщені Франком у Літера- турно-Науковому Віствяку спомини по- ляка, графа Старженського. Там знахо- дяться такі приклади варварства з боку польських панів, проти яких вчинки за- хідно-європейських феодалів—дитячі за- бавки. І усе не діялось не в середньовіччя часи, а у 19 віці!

(Далі буде).

Б. Я.

Відгуки парламентського життя.

"Нов. Вр." друкує, можна думати, офіційне повідомлення, в якому не ва- гаючись одкидає чутки про те, що Думу можуть розігнати; ці чутки появились через те, що ліві депутати не були при тому, коли в Думі було зроблено запи- тання про "змову" на царя. В Царськом Селі держаться такої думки, що це не може бути притичиною для розгону Думи.

"Товарищ" подає вістки, що бюро- крати дуже незадоволені земельною де- кларацією Століпніна, а найбільше розгні- вані на нього за згадку про державний соціалізм. В сферах з цікавістю чекають, як ліві оратори рознесуть його декла- рацію на пиматочки. Особливо недобрим духом дихають на прем'єра Васильчикова, Шауфуса і Швансбах.

"Товарищ" вважає земельну декла- рацію Століпніна пробним шаром, щоб ви- пробувати, чим і як поступиться Дума. Коли в цьому Думу поступиться,—розчитують у вищих сферах,—можна буде потребува- ти, щоб соціалістичних депутатів було віддано під суд; думають також не одпо- відати на запитання. В такій Думі,— каже газета,—Остен-Сакен що хтів, те й робив би, бо обороняти таку Думу не піднялась би ні одна рука.

Депутат кіївської губ. Литвиненко пе- реішов од трудовиків до с.-р.

Депутата Тетеревенкова (помірко- в.) наказаві тульського начальства віддати під суд по 341 ст. за те, що як він був земським начальником в тульській губ., то дозволив крестіям користуватись продовольчим капіталом без ухвали гу- бернатора.

Замкнені в тюрмі "Крестах" в спра- ві військової організації просять фракцію с.-д. внести запитання, як стоїть їх діло.

На засіданні президіума, що було раз- ом з представниками од всіх думських фракцій, про порядок, яким наувляти діла, постановлено: законопроекти, вне- сєні на підставі ст. 87, переглядати, обминаючи чергу, так само і законо- проекти, що можуть поступити із зе- мельної комісії про подробиці земельного питання; щоб скоріше коччати мало- важні законопроекти, постановлено: на- значити вечірні засідання Думи по ві- торках і п'ятницях з сьомої години до десятої вечора. На черзі стоять законопроекти: про скасування смерт- ної кары, про скасування незвичай- них законів, про незайманість людини, про амністію, про свободу совісті, про зміну бюджетних правил, про свободу зібрань, спілок і стачок, про порядок виборів у місцеві самоуправи, шкільний законопроект по Царству Польському, про автономію Польщі, про правничий одчинок служачим в торгових і про- мислових установах, про довжину ро- бочого дня, про виборчий закон, про пере- міщення в місцевому суді і про хурторне управління. Перегляд запитань назна- чено на четверги; перевіра депутатських мандатів—на початок засідання.

В думських комісіях. На засіданні зе- мельної комісії, де був предіседателем Кулєв, і на яке не прийшли всі члени "колас" ці права, постановлено: зроблену на минулому засіданні постанову про обовязковість принципів примусового оді- рання переглянути наново ще до того, заким буде розібрано питання про нор- ми і межі тому одірання. Комісія має думку, що такою постановкою питання полякам дається право висловити свої гадки по суті питання, конфлікт буде полагожено. Після цього комісія постано- вить запросити на свої засідання пред- ставників головного управління хлібороб- ства і землеустроєвства на початок ба- лачок про заснування земельного фонду.

Комісія про незайманість людини одки- нула закон, виданий в порядку ст. 87 ст. про більшу відповідальність за пропа- ганду серед війська і про передачу цих справ військовим судам. Міністерство про те стояло за те, щоб закон не ка- сувати. Принято ст. 11, 12 і 13 закона про незайманість людини, що ставлять в обовязок прокурорам і суддям тягти до одвічальности, коли неправильно кого задержано, винуватих в незаконному за- триманню.

Крім того комісія прийняла закона, виданого на підставі 87 ст. який забор- оняє приймати на службу до війська тих, про кого іще жандармське слідство, або на кого накладено гласний догляд.

В комісії безробітних не прийшли ви- звані чиновники внутрішніх справ, не получено і одповіді на листа Головіна. Через це засідання комісії одкладено.

Бюджетна комісія вияснила, що 30 мил.—це значащо великий розход на військо на Далекому Сході. Міністерство зая- вило, що законопроект про штати по- сілйного війська на Д. Сході буде внесе- но в Думу; міністерство присте на те, щоб зменшити розходи на переоброє- на на 2 з пол. мил. руб. Коли запитали про передачу поліції місцевим самоупра- вам, міністерство одказало, що воно ду- має витратити на поліцію грошей від- естеро більше, ніж витрачало досі. Коли спитали, чи буде тоді скасовано воен- ний стан, Крижановський сказав, що цього не може бути.

Обізвався. В "Нов. Вр." надруковано листа Гурка до депутата Родичова. "Во- ра,—пише колишній тов. міністра,—ви дозволили собі говорити в Думі такі речі про мене, що дуже шкодять моїй честі. Ваші слова явно суперечать тому, що установлено слідством і є через те

зовсім свідомою і брудною брехнею. Як би ви не були родом з російського дво- рянства, я позивав би вас за гідний вчинок тільки до суду. Але, памятаючи, що ви російський дворянин, я вперед, ніж потягну вас до суду, ражу вам од- повісти єдиним способом, яким одпові- дають в таких случаях порядні люде— іменно прийняти мій визов".

По Росії.

— Воєнна спілка. Членів "воєнного союзу" забирають що-дня. В "Петерб. Газеті" подано відомості про те, які сітки поставили в військові на воєнну спілку. За салдатами встановлено пильний до- гляд під час пробубання в лагерьх. Офі- церам заборонено виходити з лагерьх од своїх салдатів без дозволу. Всюди, де стоїть військо, пильнують, щоб ніхто сторонній не був у казармах та лагерь- х. "Охраня" поліція має в руках аж три величезних списки членів воєнної спілки. Через ці списки арештовано вже 180 чоловіка. Здебільшого позабірали молодь, а самі видатні діячі спілки встигли поховатись та повтікати з Росії. По всьому відко, що головні джерела спілки по за гряницю. Найбільше відко- це з лівств, що опинились тепер у слід- чих. Уже встановлено, що ці заграничні члени мали зв'язки з російськими. Знай- дено поміж паперами чимало планів усяких дворців, будинків, місцевостів. Серед членів воєнної спілки найбільше було вижчих чинів, що служать по шта- бам. "Вірженія Відомості" додають, що воєнна спілка мала свої одділи на півдні Росії, на Кавказі, в Фінляндії і всюди по колі сібірської залізної дороги. Спілка мала де-кілька своїх власних потай- них друкарень. Там друкувались газети цієї організації: "Казарма", "Солдатський Вистийк" та "Солдат".

— Ще про змову в Царськом Селі. Га- зета "Утро Свободи" довідалась од якоїсь особи, що близько стоїть до кабінету міністрів, ніби про змову в Царськом Селі довідались зовсім випадково через одного офіцера, до якого вдались за до- помогою змовици. Цей офіцер згодив- ся допомагати їм за великі гроші, а по- тім усе часто розказав комендантові Де- доліну. Через цього офіцера виявились вся змова. Одному салдаатові з варти та придворному пічому дано було по бом- бі. Здійснитий намір малось на велико- дній утрєні, але ще за тиждень до Вели- кодня слідчі мали в своїх руках усі по- трібні відомості. Той самий вартовий при- знався, показався, поросказував багато такого, через що розкрито було всю ор- ганізацію. Що-до півного, то він ніяк не хоче признатись і на його впади тів тільки через цього салдату, бо він ка- зав, що йому відомо було, ніби й цей півчій пристосований до справи.

— Про експропріацію на Фонарному пере- уложі. 9 мая привезено до Петербургу з Юзвіки арештованих там чотири екс- пропріатори, що брали участь у відомо- му грабуванні грошей в Петербурзі, на Фонарному переулкові. Між ними єсть один техник та один студент. Всіх по- сажено в Петропавлівську фортецю, в кайданах. Їх винуватість ще за кілька експропріацій. (Б. В.)

— "Мало орлів стало". "Родное Слово" подало цікаві відомості про те, як під- упали чорносотенні організації. На мос- ковському з'їзді цих орлів Росії, хоч і пішло він приборався всякими коровами, було не дуже багато людей: на кожному організації чорної сотні випадало тільки по два заступники, та й то од батьмока та поліцейських—казених чорносотен- ців. Виходить, що мало орлів стало, що чорносотенські організації підупадають. Кажуть навіть, що од Казанської губер- нії на з'їзді не було правдивих представ- ників, а фальшиві були, (простісенько найняли і притягли на з'їзді) Але це ще не все: звідується, зо всіх країв держави російської набігав чимало сумних для чорносотенників звісток. Не йдеться їм: у Київі, в Катеринославі, в Євсаветі, в Тузі, в Самарі, в Одесі. В газеті наведе- но телеграми з цих міст, що свідчать про невдачі чорносотенників у різних ви- падках.

— Чи одпочиватиме Дума вітну? Багато членів Державної Думи дуже цікавляться, чи доведеться їм одпочивати вітнку, чи ні? Прийшла така чутка, що, поки не затвердить Дума державного бюджету, їй не буде дано спочивати. Століпнін казав одному членові Державної Ради, що на- вряд, чи до кінця місяця августа буде Дума спочивати, бо до того часу, напев- но, вона не затвердить ще бюджету. Але останніми днями в Думі почали балака- ти, що бюджет буде ствержений в юні і зараз після цього буде літній спочивок. (Б. В.)

— Не можна вірити. Газета "Товарищ" застерігає, що не можна вірити тим звіст- кам про з'їзд російських соціал-демокра- тів у Лондоні, які подають в газе ах різні агенства. Телеграми агенства 24 апри- ля про цей з'їзд—це цілковита вигадка. Там сповідались, ніби М. Горький має висловитись на дальших зборах. Там ча- сом Максим Горький зовсім не записаний серед представників. Так само брехня й те, що на з'їзді весь час пробуває по- ліція англійська. Поліція ні одного разу не приходила на з'їзд і вважала зовсім не шкідливо з'їздів. Неправдива й та звіст- ка, ніби Алексінський казав на з'їзді, що повинно намагатись, щоб розігнано було Дума. Алексінський ніякої промови не казав на з'їзді.

— Попаєв нарешті. Відомого "совзика" Тополева, на прізвиську "Гамзя Гам- зейча", посадили в віборську тюрму. Не- забаром почнеться фіяський суд, на яко- му допитуватимуть цього славновісно- го добродія про вбивство Герценштейна, як обвинуваченого. (Пет. Л.)

— Настрій. Петербургський дописувач газети "Русское Слово" прочув десь, що 11 мая зібравлись видатні реакціонери: члени Державної Ради та інші високі чиновники. Між иншим на цих зборах стало відомо, що дуже поширилась і ві- би має успіх серед придворних особ агітація проти Державної Думи; що на- став час розігнати її. Казали, що "звер- ху" влєвнились, що Дума не патріотич- на, безсила та до роботи нездатна. На Століпніна, що хоче зробити з Думи слу- хняне телятко та потрохи повигоняти з неї революціонерів, ніби вже не покла- даються і мають таку думку, щоб разом розігнати і Думу і кабінет Століпніна. Замість Століпніна ніби збираються по- ставити Акімова, а Дурново знов зро- бити міністром внутрішніх справ. Ось які думки блукають у голові високих бю- рократів. Збираються нові хмари над поступовими газетами. Разом із цим до- жадають якогось видатного повідомлення од правительства.

— Це мало! Єсть офіційні відомості, що до сього часу в Російській державі було ось скільки жандармів: генералів та офіцерів 807, вахмістрів 550, звичайних жандармів та унтерів—10,526. Газета "Сегодня" довідалась, що тепер жандар- мів буде більше. Штаб офіцерів побіль- шено на 96 чоловік, вахмістрів на 47 і унтерів на 1,232 чоловіка.

— Ціаєвє відомлення. Кавказський на- містник подає міністрові внутрішніх справ докладне відомлення про заколот серед вірменів та татарів, що був на Кавказі два останні роки. "Товарищ" повідомляє, що намістник у своєму від- омпенні висловив таку думку, що по- винно дати з казни допомогу грішми кавказкам за втрати під час заколоту. На думку намістника казна повинна за- платити 700,000 рублів за будинки та те "живе і мертве" добро, що погоріло під ці часи.

— Лихо переселенням. Головне пересе- ленське відомство має звістку про те, що на станції "Манчжурія" зараз набра- лось 5000 переселенців, здебільшого з України. Вони шукають землі, а її нема. Діти, жінки, чоловіки ходять по селі та збірають на хліб. Чимало їх слабеє. Найбільше хворіє—літєй. (Тов.)

3 життя партій.

— Склад центрального комітету "союзу 17 октября". До центрального комітету октябристів вибрано ось кого: А. Гучко- ва, Н. Варєнова, Ф. Зубова, Л. Кома- ровського, А. Белкіна, С. Корайкіна, А. Клонова, А. Крестовнікова, П. Кулемова, К. Лідємана, Є. Мєтерна, Л. Міхаль- сова, Л. Перелькіна, Ф. Плевако, Н. Рєшєтовського, В. Рабушнінського, Д. Фі- латового, Д. Н. Шапошнікова, Н. Щєнкова, М. Красовського, Ю. Мілютіна, А. Боб- ріщева-Шушкіна, А. Ерафмана, Б. Добро- творського, М. Капустіна, барона П. Корфа, Г. Лєрхе, Н. Хомякова, П. Чіст- кового, князя Н. Волкозського, П. Камен- ского, князя А. Крапоткіна, князя І. Ку- ракіна, М. Родзянко, А. Верєтєнікова, Б. Створіна, Л. Половцева, П. Рейнбота, А. Століпніна. (Б. В.)

— Лондонський з'їзд соціал-демократів. На з'їзді соціал-демократів у Лондоні вета- новлено ось який порядок денний: 1) відомлення центрального комітету; 2) відомлення думської фракції; 3) відно- шєння до буржуазних партій; 4) про Державну Думу; 5) робітничкий з'їзд та міжпартійні організації робітників; 6) професійні спілки та партія; 7) парти- занські виступи; 8) безробіття, еконо- мичний кризіс, лонаути; 9) питання що до організації; 10) поміжнародний кон- грєс (1 мая, мілітаризм); 11) праця в війську; 12) дрібні питання. (Сєд.)

Про церковний собор.

Справа з церковним собором помалєн- ку посовується наперед. Років два тому на цей собор не тільки духовенство, але й широке громадянство російське покла- дало багато надій. Можна було сподіватись, що церковний собор освіжить життя православної церкви, внесе в нього корінну реформу, полагодить те безладдя, яке зараз панує у "духовному відом- стві". Але тепер усе наперед можна сказати, що особливою користі з церков- ного собору як для духовенства, так і для мряян сподіватись нічого. Після цілого року засідань передсборної комісії тепер надруковано вже правила, на яких буде обіжвано цей собор. З правил цих дуже добре видно, що правительтво дбає не про те, щоб зробити церкву незалежною самостійною організацією, а про те, щоб все лишалося так, як було і до цього ча- су: на його думку церква і надалі по- винна бути на послугах у світської бю- рократії, а духовенство замість того, щоб бути пастирями, повинно обслужувати ін- тереси правительства. Ця думка дуже ясно проглядає із кожного пункта над- рукованих правил. Рішуче значіння на цьому соборі надає тільки голосам ар- хієрєв, себ-то тих осіб, що найбільше залежать од уряду, назначаються самні синодом і являються повними "владика-

ми" у своїх епископіях. Розуміється, що вони не підуть проти себе і не дбають про те, щоб зменшити свою владу на користь громадянства. Правда, на соборі ще будуть і представники нижчого духовенства та мирян, але їх пускати туди тільки за згодою вищого духовенства і вони матимуть там тільки "свіщательний" голос.

Розміється, що при таких умовах церковний собор не зможе зробити якоїсь користі для російської церкви. Більше того—члени його навіть не зможуть отворто висловитись про найшкідливіші церковні потреби. Бо правительством, згожуючись на те, щоб скликати собор, в той же саме час вжило всяких заходів для того, щоб не дати цьому соборові змоги що-небудь путне зробити.

Що зробили карателі експедиції в Прибалтійському краю?

Членом Державної Ради роздано строчку заяву 42 депутатів соціал-демократичної фракції в справі запитання з приводу вчиняє карателі експедиції в Прибалтійському краю. В цій заяві мається страшна картина "втихомирених революцій" в прибалтійських губерніях. На протязі 34 сторінок великого формату наведено одні тільки факти розгрому, насильства та убивств, що не закінчилися ще й досі.

Для ілюстрації діяльності карателі експедиції "Товарищ" подає уривки із заяви с.-д. фракції. Ось вони:

Від середини декабра 1905 року по 1 лютого 1906 р. карателі експедиції генералів Орлова, Безобразова, Вершинина, Вейдта, Солоніна та інших в одній тільки латвійській частині Прибалтійського краю без суду і слідства розстріляли 1170 чол. крестьян, власників садів (Латвія бараків (наймитів); спалено більше ніж 300 крестьянських садів з майном, більше ніж на 2.000.000 карб., не шифувати шкоди, яку потерпіли селяне через грабників і інші незаконні вчинки. Число тих, що потерпіли від катування наймаками і різками не пощастило встановити, але в кожному разі це число більше в декілька разів від числа убитих.

В кінці 1905 року з дозволу губернатора Звєгінцова і генерал-губернатора Соллоуба було організовано так звану німецьку озброєну самооборону. Члени цієї "самооборони" з відомою і дозволом місцевої адміністрації вживались в помешкання мирних горожан, громіла і грабували майно, не зупиняючись навіть перед катуваннями та убивствами. Іноді це робилось в присутності і під охороною поліції і солдатів, а часто на власний страх і власну волю.

Як почалося засідання першої Державної Ради, діяльність карателі експедиції трохи зменшилася, але як Думу розпустили, експедиції і убивства відновилися знову. Та коли катування в початку 1906 року по своїй брутальності та очевидному пізнаму свідчили про некультурність начальників залег або їх ініціаторів—місцевих баронів, то з августа місяця того таки року катування стають просто інквізиціями і робляться уже на очах у всіх, а здебільшого по ріжних "притонах" і вастівках. Катували не тільки для того, щоб завдати мук, поневчати та терроризувати населення, як для того, щоб примусом виплатити такі повсяденні, на підставі яких можна б було зарязати над винуватими воєнно-польовий суд, або розстріляти їх. Та як часто не було ніяких підстав для розстрілів, навіть "по положенню" воєнно-польової юстиції, то надумались широко вживати розстріли "при попытці б'язать", себ-то арештованих без суду і слідства просто виводили куди-небудь осторонь і там убивали.

В Венденському повіті розстріляно "при попытці б'язать" і по приговорам воєнно-польових судів від 1 лютого 1906 року і аж до цього часу 61 чолов. Встановити точно, кого розстріляли по приговору воєнно-польового суду і кого без цього "суду",—не пощастило, але певно тільки одно, що всіх їх перед розстрілом катували. В Дубненському і митаво-бауському повітах Курляндської губ. по приговору воєнно-польового суду і "при попытці б'язать" розстріляно від 1 лютого 1906 р.—61 чол., в Фридрихстал-ському повіті—17 чолов., в пробійському пов.—31 чол., в газенпотському повіті, при одній тільки "попытці б'язать"—15 чоловіка. В Риві від 1 лютого 1906 р. і аж по цей день, по приговору воєнно-польового суду і без суду розстріляно 130 чол., а разом з тими, що їх розстріляли в одній Латвійській частині Прибалтійського краю—475 чол.

Не вдоволяючись розстрілами і катуваннями населення, пожежою і руйною майна, карателі експедиції і адміністрація накладали ще на населення штрапи. Одні тільки латвійські крестьяне з 1 лютого 1906 року заплатили їх на 100.000 карб.

До цього треба додати, що по приговорам звичайних воєнних судів, починаючи від 1 лютого 1906 р., розстріляно більше, як 250 чол., а засуджено більше "каторжних работ" втроє більше. На привітні заяви автори її повідомляють, що ця діяльність місцевих "властей" ще й досі не припинилась. ("Тов.")

По Україні.

Київ. Труси та арешти. 12 мая кийська поліція, з наказу охоронного ви-

длу, зробила трус в гласного кайської міської думи М. Т. Волянського. Під час трусів нічого "недегального" не знайдено. Поліція забрала, "щоб пореглагути", перепіску Волянського.

Того ж таки 12-го числа поліція зробила трус в студентському папіровому магазині (Фундуклейська, № 4). Одночасно зроблено трус і в завідувачьому магазином: в студента Евг. Фортунатова, студ. Левковцева, в касірі—слухачки вищ. курсів Погорилелької, в другій касірі—Скакуненко та в студента Лауфера. Ні в магазині, ні в кого з завідувачь вічого "недегального" не знайдено.

Д-ві Коваленкові повернено забрати в його 28 квітня на Подолі 450 примірників брошури "Чим шкідять нам євреї". Чинивик Ковалевський, що виконує тепер обов'язки інспектора друкарень, видаючи книжки д. Коваленкові, взяв з його підписку, що він не буде їх продавати сам (!) і додав, що, на його думку, брошуру треба було б конфіскувати і що він про це поговорить з цензором д. Сидоровим. "Брошура борюють євреїв. Хіба це правда, що вони не шкідять?"—спитав між иншим д. Ковалевський. (К. Г.)

Цими днями кийська духовна консисторія розіслала усім благочинним кийської губернії наказ, щоб по всіх церквях було одправлено молебни з приводу того, що Царь уникнув небезпеки.

13 мая по кийських церквах було одправлено молебни з приводу врятування Царя від небезпеки. По вулицях було порозвішувано прапори.

В Черкасах випадково виявилось, що завідувачий міською "приходською" школою вирождж 3 літ одержував від міста по 144 рублі на удержання сторожа, якого зовсім не було. (К. Гол.)

Невромай захопив досить велику територію південно-західного краю: є навіть небезпека, що буде голод. Пшениця майже скрізь на поміщицьких та селянських землях геть чисто пропала. Жито поде-куди не пропало. Пересівають поля ярвини хлібами.

Порівнюючи краще стоїть справа з урожаєм у поміщиках. Це, на думку селян, з'ясується там, що поміщики рано посіяли озимину, тим часом, як селяне, сподіваючись дощів, ждали і не сіяли. Зерно, в зв'язку з сумним виглядом на урожай, з кожним днем дорожає.

Ірина майже скрізь показує гарно. (Русь.)

В звенигородському повіті—аграрні розрухи. Селяне палять економію графа Розуцького та інших. Три дні тому, з Звенигородки екстремно виступила карателі експедиції, складена з роті піхотинців, в с.с. Лотатів та Колодесте, де селяне вчинили насильство над поліцією—присягом та стражниками.

В с. Медвині (княвиського пов.), селяне вимлюються. Вони підпалили будівлю, в якій стояли нягуші. Настрій тривожний. (К. Гол.)

З Чернігівщини. З Борани пишуть до "Київ. Голоса": серед наших селян останніми часами появилася якась, просто хвороблива, прахотість до еміграції на Амур. Думка про еміграцію так опанувала голови багатьох селян, що здається, як би тільки було можливість, всі вони—і старі і малі,—не задумуючись, покинули б рідні місця, щоб поїхати за щастям в невідомий сибірський край, де на їхню думку, для всіх одкрите золоте дно. Перспектива знайти "на Амурі" щастливе життя так приваблює селян, і то не тільки бідних—пролетарів, але й заможніших, що багато з них, не задумуючись, спродують останній скарб і, не знаючи чого самого "Амура", не підшукавши наперед місця для нового життя, прощаються з рідними місцями і ідуть за тисячі верст за щастям, за землею...

Наслідки бувають страшенно сумні. Де-які повертаються назад, не одержавши "на Амурі" землі і не пристроївшись ні до якого життя, і зарікаються кидати удруге рідний край. Інші, продавши хатину, через які-неб. причини записуються з виїздом і, проївши одержані за хатину гроші, остаються на місці зовсім зруйновані.

До такого погіршення переселенської прахоті селян спричиняється надзвичайна земельна тіснота та і страшна дорожнеча, що останніми часами стала загальним явлением.

Просто хоч пропадай, кажуть селяне:—землі нема, найняти бідному чоловіку вазко через дорогу аренду, а коли дасть землю Дума—не видно і не чути... Хочеш-нехочеш, мусяш на Сибір подавтяться.

3 Полтавщини. В с. Хоружівці, роменського пов., арештовано ва підст. 21 ст. охорони двох селян "за возбужденіє умов" на волюсному сході. "Возбужденіє" містилося в тому, що арештовані вимагали, щоб скинуто було з посади волос писаря. (К. Гол.)

3 Катеринославщини. З Катеринослава телеграфують: у справі експропріації в магазині Іванова присуджено: шіснадцятилітнього Носенка, що тяжко поранив городового,—в тюрму на 12 літ, Гродького—повісити, прохаючи, щоб смертну кару було замінено на каторгу. ("Рус. Ст.")

В Катеринославі, військовий суд, розглянувши справу про експропріації та напади на городових, присудив Гапєєва, Клякова, Затрєбова та Марченка повісити. ("Р. В.")

В Павлограді тяжко поранено справника Свидєрського. Арештовано двох.

3 Таврії. В сімферопольській тюрмі почалися розрухи, розрухи виникли через те, що адміністрація трусила старих жінок Архангельських, арештованих в квартирі доктора Архангельського. Іх розлягали до голого тіла в присутності агентів "охранки". "Уголовні" арештанти побіли жінку, що робила трус.

3 Херсонщини. З Одеси телеграфують до "Рус. Ст.": Серед тяжко побитих за останні дні побитий також популярний єврейський письменник Ахад-Гаам. Займаючись на вулиці натовп народу, він підійшов і став. До його підбіг городовий і ударив по голові. Письменник упав і його було відправлено в больницу, де йому було зроблено перевязку.

В Тирасполі арештовано п'ятьох молодих людей, яких підозрюють в належності до місцевої анархистичної групи. Під час арешту їх страшенно побито і цим примусено їх признати себе за анархистів та експропріаторів.

В зв'язку з арештом цих п'яти молодих людей в городі арештовано ще одного, який брав участь в одній з експропріацій.

З усіх кінців повіту надходять сумні звістки: страшна спека знизила до краю урожай. ("Од. Нов.")

З Єлизавету пишуть: у члена братського "союзу р. нар." о. Чебанова пожежою знищено будинок. В тім таки домі жив і голова братського с. р. н. Чебанов заявляє, що його будинок згорів через підпал. ("Елис. Нов.")

Катування селян.

(З "прошенія" до Держав. Думи). В с. Чечелівці, гайсинського повіту, подільського губ. Минулими святками відбулись страшні події.

На перший день Великодня в дві години зночі поліція (шість стражників з урядником) явилася до місцевого селянина Мартіяна Кєндзюка і арештувавши його сина Явтуха К., одправила його в м.—ко Зятківці, гайсинського повіту. В Зятківцях під час допиту урядник жорстоко катував Я. К. Зятковель Я. К. було одправлено в м.—ко Ладжини (п.д. губ.), в поліцейській стан; там Кєндзюка допитувано удруге і удруге катувано. З м. Ладжини Я. К. "під стражкою" було одведено в гайсинське повітове поліц. управління; тут знову допиті і нові катування. Розіславши Я. К. на лаві і прив'язавши до неї руки і ноги, два стражники безліч разів бігли Кєндзюка залізним вчетверо скрученим дротом. Катували доти, поки К. не зомлів. Обливши волю і прив'язавши до пам'яті жертву, стражники почали знову катувати: надиривали на шій шкуру, надиривали її, засипаючи рани сіллю; проколвали проки шилом, просилали голку крізь ніздрі; вожами кололи спину, поспаючи рани сіллю і прикладаючи їх на свічці. Явтух К. був напівмертвий.

Побитого, покаліченого, понівеченого, напівмертвого, його однесли в гайсинську тюрму.

На допитах з такими катуваннями Я. К. показував те, чого треба було поліції: Але повідієнь Явтуха К. було замало, щоб арештувати зарані намічених осіб. Поліції треба було викликати розрухи, щоб "разд'ялється настоящимь образом" з чечелівцями. Оказія трапилася.

24 квітня в економії д. Щетинського (в селі Чечелівці) вибухла пожежа. Співнявся гвалт. Селяне побігли на пожежу, де застали уже пійманого паля, дяка П. Юзефовича, в руках селян, що прибігли раніше: Луки Германа та Івана Самаруха, сусідів д. Щетинського. Явившись місцевий стражник Попенко і категорично потребуючи, щоб дяка було відущено, загрожуючи в протавному разі стріляти. Селяне не послушалися стражницького наказу; тоді Попенко три рази вистрелив в натовп, поранивши Германа та Івана Самаруха. Разятована юрба кинулася за стражником і, догнавши його біля ставу, забрала кілаками.

25 квітня в селі появилася гайсинський справник Л. Празмовський з стражниками, слідувателем та лікарем. Дяка він зараз вилує в волю.

Тільки справник виїхав з села, почалась страшна евакуція, жертвою якої стала майже половина мешканців Чечелівки.

Словами не можна виявити того, що доведено перетерпіти селянам. Ми вказуємо тільки не де-які факти, які можуть бути підтвержені самовидцями.

Наприклад, Федора Мопєшаня бігли на допиті "прикладами", ногами, кулаками, залізним дротом, на якому після ударів зоставалися шматки мяса.

Селян прив'язували до лави і сікли; потім скидали з лави і товкали кулаками, ногами та киями доти, доки битий не зомлів, або в його не потече кров з вух, носа, рота.

Федорові Мопєшанєві порізали підшви, скручуючи мотузком ноги, кололи шилом та вожами, рани приїкали, посипали сіллю.

Так покатовано 23 душі. Взагалі-ж постраждало більш як вісімдесят душ, серед яких є жінки, діти та 80-літні діди.

Кайма Самаруху, що має біля 80-ти літ, катувано дівчі, Грицька Кєндзюка (70 літ), Калістрата Чалєнка (60 літ), Якова Возного (біля 50 літ), Панаєса Кобзаря, учасника японської війни, кавалера двох георгієвських хрестів, дівчі дико, скажено катувано. 12-ти літнього хлопця

Вельгуса катували, доки він зомлів, і не тільки за те, що він не зняв шапки перед стражниками; його неприємного однесли до дому.

Стара жінка, Кєндзюкова, з наказу стражника Фєки Колєсничєнка, мусила впрождж пілого дня простояти на вулиці на колінях (на камінцях) і дивитися на сонце.

Усіх фактів не перелічш. Багато людей умирає, ось напр.: Яків Возний, Лаврєнцій Лантух, Калістрат Чалєнка та янші. (З "Київ. Мыс.")

З життя "Просвіта".

Сьогодні в 7 год. відбудуться збори артистичної комісії, вкупі з Радою Кийською "Просвіти", в справі улаштування парашодного гуляння на Дніпрі. Усіх членів Т-ва, які цікавляться цією справою і бажають взяти участь в улаштуванні її, просять прибути на це зібрання.

Сьогодні в 6 год. веч. відбудуться збори калєндарної підкомісії Кийської "Просвіти".

В "Київ. Гол." надруковано кореспонденцію з Кам'янка, з якої видно, що місцева адміністрація не перестає клопотатися про подільську "Просвіту". Хоч кілька трусів в "Просвіті" не дали ніяких наслідків, проте "начальство" спіняє усі заходи Т-ва: виділів засновувати не дозволяється, під вікнами Т-ва ходять становий... і т. п. і т. п. І не перелічш усіх в'язів "начальницького благоволення".

Є чутка, що кам'янецький "союз рус. рабочих", "возбудил передь губернаторомь ходатайство", щоб подільську "Просвіту" зовсім закрити, бо вона, мовляв, розповсюджує революційні книжки. Крім того, "союз" прохає, щоб було виключено з посад усіх членів "Просвіти", що служать в громадських інституціях.

З польського життя і газет.

В "Правительственном Вєстник" оповіщено Височайший наказ, про те, що встановляється майорат з маєтків князів Сангушків, на Воляні.

Майорат цей обіймає маєтки князя Романа-Дємьяна Сангушків, що заходяться в острозському і заславському повіті і поділені, що до заряду, на три часті: білгородецькій, заславській і салавській маєток. До цих маєтків належать: одна повствоя город (Заслав), два містечка 80 сел 12 економії. Увесь майорат обіймає до 62 тисяч десятин землі з лісами, фабриками, усіма промисловими підприємствами, кийськими заводами і т. п. Після смерті теперішнього власника майорат переходить до сина його не рідного брата і його нащадків. Як би вимерли князі Сангушкі, майорат став би власністю нащадків княгині Терези Сапіги, по батькові Сангушків.

"Gazeta Polska", з якої беремо цю звістку, пише, що княгиня Тереза Сапіга живе в Галичині, вважає себе українкою і виховує своїх дітей на українську.

"Przegląd Poglany" у № 144 пише:

Центральний робітничий комітет польської соціалістичної партії розповсюджує відзову, в якій стверджує, що останні напади в Варшаві і в Лодзі, організовані т. з. революційною фракцією, послідовно викликають з шаленої і неприємної ("nieprzyjemnej") тактики, якої тримається ця група. За злочинну тактику цієї групи, яка вважає себе за соціалістичну і революційну, одвічальність має б то падає на лави свідомого пролетаріату.

Через це—говориться у відозві—нашим обов'язком є подумати над тим, як зупинити її виборки і як за помочю могутнього протесту всіх робітників зробити неможливими на далі такі виступи.

Далі відозва ваводить подробиці останніх нападів і доказує, яку шкоду роблять ці напади.

Вони розз'ятрують,—читаємо у відозві,—проти робочого людю військову і викликають з його боку нечувані вибухи жадних інстинктів. Багато робітників під впливом таких випадків ймуть віру ворогам революції, які кажуть, що соціалісти це шапка робішак, убивці і грабників і таким чином зневажають нашу революційну боротьбу в очах людей, які, стоячи осторонь од тої боротьби, не бачуть, що такі вчинки гавляють увесь соціалістичний табор, як у нас, так і в Росії, що пропаганда і здійснення таких вчинків виходить од жменьки божевільних, які все більше поривають усіх зв'язки з соціалістичною ідеєю".

Відозва в кінці закликає всіх робітників, не виключаючи і тих, що належать до фракції, до енергійного протесту проти шаленої тактики фракційних верховодів.

Не можна повнові не згодитись з такою оцінкою діяльності революційної фракції. В усіх цих подібних "соціалістичних" фракціях соціалізм тільки на папері, а що до тактики—не відомо, де кіпчаться "революційні" виступи, а починається звичайне розбійство.

За кордоном.

Ірландія.

Національний з'їзд. Одрквивши збірку, на якій мала роз'язуватись справа ірландської автономії, голова збірки Джон Рєдмонд сказав промову. Рєдмонд виступив у тій промові проти інісінуації, наче-то він і інші члени ірландської партії, в справі урядового проекту закону, що до самоуправя Ірландії, були цілком залежні од уряду. "Ніяких обов'язків що до проекту ми на себе не брали,—сказав Рєдмонд. Він вказав у кінці промови, що англійський уряд повинен одо-в'язити од думки заряджувати Ірландією без її згоди,—думка, яку піддержує лорд Рєдберрі. Нарешті Рєдмонд запропонував слідууючу резолюцію:

"Обміркувавши урядовий проект про

ірландську раду, ми висловлюємось, що цей проект минається зо своєю метою взагалі, не може вдовольняти у подробицях і ірландський народ повинен його одкинути". Далі в резолюції говориться: "Ми вимагаємо, щоб ірландська парламентарська група виступила проти міністерського білля в Нижній палаті і всіми силами домагалась од уряду, щоб було внесено новий закон, після якого Ірландія мала б національний парламент з одвічальною перед ним виконавчою властью та щоб до цього парламенту належали всі члени ірландські справи. В теперішній критичний час у розвитку Ірландії ми звертаємось до всіх національних сил країни з вимогою, щоб вони сполучилися для піддержки ірландських заступників в парламенті і таким чином дали їм змогу добитись успішного, швидкого і практичного роз'язання ірландського питання".

Окрім Рєдмонда промовляли й інші ірландські провідатори, які всі піддержували погляд, висловлений в резолюції. Після того ірландський національний з'їзд одголосно прийняв вишенаведену резолюцію при бурхливих оплесках "історичної збірки".

Останні вісти.

(По телеграфу та з газет).

Петербург, 12 мая. На ст. Маньчжурія зібралось 5.000 переселенців з південних губ.; нужда між ними страшна і вони просять милостива.

Як переказують сод.-демократи, в Петербурзі зараз 9.000 безробітних, без заїхалих та прислуги; між безробітними агітує анархисти й максималісти, але успіху не мають, а сод.-революціонери мають успіх.

11 мая під час гулянки в "Крєстах" утік політичний Аїєнштейн; про це довідались тільки через годну.

В литовському замку політичні зробили обструкцію; до них пристали уголовні; в тюрму було введено військо, яке побіло в угодовному відділі 14 душ. Після цього рух обхопив увесь замок. В'язні ламали двері й вікна. Виклякано знов військо. 53 душі посажено в карцер, інші почали голодувати.

Сімнадцятилітнього унця петербургської торгової школи Максимова за те, що він брав участь в бюро пропагандистів сод.-революціонерів, палата приговорила на два роки в кріпость.

Михайло Стахович, як свідок, дав докладне посвідчення про виборську відозву.

Депутацію початківського відділу "союзу р. н." на чолі з архимандритом Віталієм прийнято в Царському Селі.

Журнал Державної Ради, щоб оддати Гурка під суд, передано на Височайше затвердження.

Одеса. Редактора чорносотєнської "Русской Річи" Слюсарєвського посажено під арешт на 7 день. В газеті, як оповісався похорон убитих поліцейських, було уміщено кілька образливих виразів і інісінуація на градоначальника Григорьєва.

Катеринослав. На ст. "Рутченково" 15 озброєних напали на станцію і забрали з каси всі гроші.

В новомосковському повіті почалися підпали та грабунки великих власників землі.

Арештовано багато осіб, яких підозрювають в тому, що вони брали участь в воєнній організації. Конфісковано транспорт військово-спількової літератури.

Слисавєт. Мішанин Наспайко заявляє в "Голосі Юга", що поперед, ніж стати членом місцевого "союзу р. н.", його сповія горілкою, і просить знищити "союз", од якого тхне кровью.

Кременчун. Відкрито дефіцит в касі єврейської больницы 6.000 карб. В товариства немає коштів і больницю можуть закрити.

З арештованих п'ятьох козаків воляського полка, за кілька крадіжок, троє втекли з полкового карцера.

Житомир. Закрито легалізоване "общество приказчиков", що кілька літ уже існувало, за те, що ніби бібліотека товариства була "гніздомь бундистовь" і місцем незаконних зборів.

Чернаси. Згорів фаянсовий завод Мірощинченка. Од пожежи сталось втрати 80.000 карб.

Петербург, 13 мая. "Бирж. Вєдом." повідомляють, що вперше назначено на судові посади в Польщі двох поляків—адвокатів. Швидко буде назначено ще на кілька посад поляків.

В невтомонних губерніях збільшуються аграрні розрухи. Губернатори повідомляють, що в маї рух не більш поширився. З Саратовя переказують, що в губернії йдуть підпали поміщицьких садів. Втрапи великі.

"Петербургская Газета" повідомляє: в п'ятницю на Невському вдень одия генерал, що їхав на конці, невдовольний тим, що конка помаєньку йде, вдарив по обличчю погонича. Обурена публіка хотіла задержати його, але він утік. Городовий, держучи руку під козир, погнався за генералом і гукав: "ваше превосходительство, дозвольтє узнати вашу фамилію". Написало протокола.

Смоленськ. Мировий судья оштрафував депутата гр. Бобринського за самовольну росправу, за допомогою кількох дворян, в виборем Сазоновим, якого граф підозрював, що ніби він давав кореспонденцію і сповував селян-виборців. Визнались дікава картина виборів.

Нижній-Новгород. Приговорено скарати

на смерть трьох робітників... на грабили 150 карб. в монополії.

Петербург, 14 мая. Щоб ужити свяц. Гр. Петрова, що 15 мая пристати в Петербург, вибрано особливу депутацію.

Кон-демократи вибрали трьох депутатів, які б поїхали в Гельсінґфорс з привітанням фінляндському сеймові.

13 мая на квартирі депутата Приходька зроблено тус; знайдено 300 примірників нелегального журналу „Локомотив“.

Секундантом Гурка, коли тільки Родичов згодиться на дуель, буде, ходять чутка, барон Фредерікс.

Агенти з охорони, яких посилали в Лондон, щоб вони поспішували всіх учасників з'їзду соц.-демократів, вернулись майже ні з чим. Вони тільки декого записали.

„Союз 17 октября“ зовсім розпався. З його вийшли всі видатні члени, окрім Гучкова та Мядотіна.

Численний мітинг робітників, що відбувся 13 мая за Невською Заставою, позиція розпалася. Заарештовано більш як 100 душ робітників за те, що вони одмовились оддати зброю.

Видавці газети „Зорька“ Ярмонкіну одмовлено видавати субсидію.

Проскурів. Над селом Івашковець, лєтєвического повіту, видав страшений дощ і затопив усе село. Люде рятувались на дахах; хліб пропав.

Мишкин. В васильківській волості розпочався аграрний рух.

В маєтку Максимовича спалено палаши з сімейно-господарським знаряддям.

В маєток поїхали совітник губернського правління, справник з стражниками і судейний слідователь.

Берлін. Президент поліції заявляє, що за межі Прусії висилається російський журналіст Макс Валлах з Вілостоку, якого підозрюють в тому, що він брав участь в політичній пропаганді.

Театр і музика.

Группа Саксаганського. З приводу встановленої цими двома труппою Саксаганського драми Грінченка „На громадській роботі“ треба зробити деякі уваги.

Українським акторам доводиться грати переважно пієси з життя простого народу.

За довгий час театральної служби наші актори здебільшого до того звиваються за всіма специфічними обставинами своєї праці, що й при інших умовах не легко їх зриваються.

Нам доводилося бачити декілька українських трупп, що бралися виставляти українські пієси з життя інтелігенції і що? Тип інтелігенції, навіть аристократії у виконанні українських акторів здебільшого виходили похжиими по своїй вимові, поведінню на сцені і т. н. на героїв-селян. В одній тільки труппі Садоського з цього боку справа стоїть досить гарно. Актори ж труппи Саксаганського в пієсі „На громадській роботі“ самі не змогли позбутися своїх звичок, а режисера не подбала про те, щоб показати їм їхні хибі.

Ця пієса Грінченка не дає нічого такого, щоб могло надати духу акторам. Автор її—кабінетний учений, а не драматург.

Інші вистави труппи були більш цікаві. В суботу „По ревизії“ пройшло досить гарно, коли промянути шаржування свідка Гараська-Жулінського. В ролях Прієски, а потім Марусі (в „Чорноморцях“) виступала молода артистка Садоська. Своїми зверненнями даними вона набула собі спочуття серед публіки.

Але нам бажалося б бачити в артистці більш серйозне відношення до своєї ролі і не сміятись там, де по ходу пієси це не полагается. Артистка має досить приємний голос, якому бракує ще школи. З жіночого персонажу в ролі Ціркункы була гарною Сулова. Центром уваги всієї публіки був, звичайно, Саксаганський—Кабіца.

Ще більше тішив ви публіку на другий день, в неділю, на „Паливоді“. В ролі Харька Ледачого—Саксаганський дав надзвичайно комічний тїп без примішки шаржу. Самого Паливоду грав Мова, що своїм поведінням на сцені дуже мало нагадував графа. Решта акторів досить справно виконувала всі ті вигадки, які понавставляв у свій жарт автор.

Труппа має чималий добре зредетований хор і декілька пар танпорів—що найбільше притягує „садову публіку“.

В школі Миколи Лисенка. 16 мая в школі М. Лисенка буде перша частина екаменційного спектакля учнів вищого курсу української драми (клас М. Старицької). Підуть уривки з одних пієс 1) „Буря“ др. Островського (переклад М. Павляка). 2) „Єврей“ пієса Чіркова (переклад Л. Пахарецького). 3) „Житєйське море“ ком. Карпенка-Карого. 4) „Наймачка“ др. Карпенка-Карого. Друга частина спектакля буде через тиждень.

Лист до редакції.

Щиро вітаємо і дякуємо братів студентів-українців, що звляюс добувати прав для рідної мови в наших школах! Вітаємо вас милі товариші і вквіт з усім українським людом гукаємо: Хай живе рідна мова у всіх школах нельки-України, од виної до найнижчої!

Слава вам, брати студенти! Учні налінійської второнласної земської школи. (13 підписів).

Дописи.

Вороньків (перяславського повіту). 13 мая в нас був сільський сход,—міркували про будування нової школи. Деякі „павки“ та й живироти селяне сходили на ганок і все умовляли громаду, щоб будувати в нас кам'яну школу, але однокласову. Сход на це не згожувався, бо в Воронькові таких шкіл уже і так є аж три, а користі з їх щось мало.

Колі стоїти школу нову кам'яну, яка обійдеться більш за 20 тисяч, то треба краще будувати двокласову. Інакше й не респочивати,—говорили деякі селяне. Але наш земський хвершал Є. Чепцов із селян же таки, умовляв, довго говорив, що, мовляв, це все буде потім, а поки... Тут тоді вийшов один селянин, досить свідомий, і попросив старосту, щоб він переказав сходові це його думку.

„Кажі сам“,—буркнув староста. Д-й Федько попросив тоді слова і в усей громаді. Сход дозволів. Федько і почав вивязити, щоб, значить, не було ніякого неспорозуміння. На його думку, коли вже будувати школу, то краще було б зараз написати земству прошення, що, мов, усі вороньківці хтять двокласової школи і вехай земство це знає, бо може довести й самий план мівати чи шо. Тільки Федько кінчив говорити, як до його підійшов вороньківський урядник Мамитко і заарештував його і посадив у бунтарюга. „Як ти має право так балакати“,—крікнув він до Федька і вдарив прямо по обличчю. Це все сталося на очах коло 600 громадян, які страшенно обурилися за такий незаконний вичин урядника. Але він зараз сповістив по телефону в Борнішоль, щоб „прислали негайно козаків, бо сход бунтує“...

Біла Церква. В селі Пологах, васильківського повіту на грунті графині Браницької сидить за арендатора добродій Ольшевський, чоловік, який користується великою шапою й прихильністю з боку уряду за своє „лобязне“ поведіння.

Ще торік в цього „лобязного“ пана виходили де-які непорозуміння на економічному грунті з людьми з с. Пологи й це тоді де хто з селян подався в знаки д. Ольшевському, який уперто не хтів мривитись з думкою, що кріпацтво вже минулося й дивисв на селян, як на своїх кріпаків.

Як не сталося, нікому невідомо, але тільки д. Ольшевський на третій день Великдень лідило прочув, що його економію хочуть підпалити і через пристава гребівковського ставу закликав до себе стражників для охорони від злочину. Чутка про це пройшла по всьому селі й люде чевали, що буде в пана пожежа. Стояли стражники коло селі пана Ольшевського, стерели, щоб ніхто з селян не підступав близько та... мабуть не в той бік дивилися, бо серед ночі загорілася така в економії штезьманша.

Боявся пан, що буде лихо й нікого не допустив з селян пожежу гасити. Самі стражники та стровкові робітники воду качали, й вся штезьманшна дотича згоріла. Скінчилась пожежа, а пан Ольшевський знов ще більш стражників кличе.

Дивувалися люде, що пан добре про пожежу одгадувати може.

Цієсе, виявилось, що не дурно й на другу ніч стражників виклиcano. Як не пильнували стражники, як не стерегли, а таки довелось їм ще раз панську оселю гасити.

Чи стерегли пагано, чи може знов не в той бік дивилися, а на другу ніч в той саме час, як і в перший раз, саме опівночі, звялилися таки панські будівлі та так завваляся, що згоріло їх аж дев'ятеро.

Погоріли панські маєтки, а в четверок вже потягли на розправу одного з „ворогів“ пана Ольшевського; в суботу заарештовано єврея—краваря, а з неділі по четверок ще заарештовано 9 чоловік. Заарештувавши, почали робити допит.

Як після цього допиту арештовані живі осталися, це тільки Богові звісно.

Люде ж знають, що одного з цих арештованих допитували з початку 3 стражники й 4-й пан пристає й допитували його з 5-ти годин ранку аж до 11-ти... стусанами та закабулками. Водали його на допит шодня—усього виходить—7 разів й кожний раз допитували нос з більшим усердієм. Наостанці чоловік з десяти стражників почали вкорює його „олеськими“ резінами.

Але як „усердно“ не допитували цих людей, вілької причастности їх до пожежі установити допитувачам не вдалось; всі вони доказали своє повне „алібі“. Та панові чомусь небезпримітно заволодіс обнуавувати пих людей і ось їх усіх одіслали в Васильків ніби то вже не за пожежу, а за „політку“.

Чим діло кінчатися, невідомо.

Люде чи підуть на виселення по 21 ст., то б то по наговорі якого небуд „лобязного“ шпига-аматора, чи будуть судитися за підпал.

Але тим часом 11 найбєсїєшїх, найграмотнієшїх людей сяють під арештою, а пан... получає штрафовку за ту пожежу, за яку вже так сильно постраждали ці люде.

С. Миньківка (валківського пов., хар. губ.). Що далі—то селяне краще розбїрають, що то таке „союз руського народа“, а зрозуміши його справжнє завдання й мету, вони бачуть, що ця „організація“ не повинна існувати на селі, що проти неї треба боротись. І селяне по багатьох уже місцях борються з чорною сотнею, не дивлячись на те, що на боці останньої завжди стоять місцеві „влади“.

Селяне с. Миньківки як раз стали на вєний шлях боротьби.

3-го мая в с. Миньківці був сход, на котрому одна з перших питань розбїралось питання, що до „істинно-русських людей“, які з своєю агітацією почали пролазити і в їхє село. Обговоривши це питання, сход порішив: у всіх громадян—члєвів схода, хто пристає до „с. р. н.“, або запишеться до нього члєвом, одбрати право голосу на сходах.

Васильїв (Київщина). Християнська людність нашого міста складається із двох майже однакових по кількості гуртів: міщан та селян. Перші визначаються усіма типичними рисами міщанства: вони живуть досить заможнє, купують, продають, торгують, засідають в міській думі, почуввають велику симпатію до чорної сотні... Селяне ж живуть, як сотні й тисячі інших українських селян: маленькі надїли, голод, холод, злидні... На грунті такого різкого поділу на сїтих і голодних між нашими селянами й міщанами панує вперта, завзята ворожнєча. Ця ворожнєча стає гострієшою через довголітню суперечку за міську землю, про яку селяне кажуть, що то—їхня, а міщане кажуть, що їхня. Суперечка ця має свою історію, на якій не можна не спинитись докладніше.

До міста Васильїкова приписано кілька сот десятин землі. Колись, як народу ще було мало, та й тіснота була не така велика,—цією землею користувався всяк, хто хотів—і міщанє, і селяне. Але трохи згодом, коли земельна нужда стала відчуватись гострієше, на грунті користування землею стали виникати прикрї конфлікти. Між міщанами та селянами пішли бїйки, сварки, суперечки... Нарешті, селяне таки спромоглись подолати своїх ворогів—міщан та забрали міську землю в повне володіння. З початку міщане скорились, і якийсь час було тихо: селяне орали, сіяли, жали, молотили, а міщанє жили своїми міщанськими заробітками. Але такий стан річей тривав не довго. Швидко міщанє одумались та, не можучи одібрати землі в селян силою—ті цупко держалися за неї,—почали поводитися.

Позивались довго, вперто. Присудить, яка інстанція землю селянам—міщанє подають скаргу до вищої інстанції. Вища інстанція скасує постанову нижчої та присудить землю міщанам—селяне поскаржують ще до вищої інстанції, і так без кінця краю. Скільки то грошей перейшло із селянських та міщанських кешєн до кишень ріжних крочків та чиновників—одні господє відає... Врешті решт, міщанам пощастило: якийсь великий пан (його тут добре знають) поставився—звичайно, не за спасибі,—і землю в останній інстанції присудили міщанам.

Та одно діло—присудити, а друге—одібрати. Селяне дупко трималися за землю й не мали жалвої охоти віддавати її міщанам. Довелось покликати москалів. Почувши, що москалі їдуть „руйнувати землю“, селяне з жінками й дітьми вийшли в поле, посідали усі на межах та стали чекати, що то буде. Але з москалями рємова коротка: офіцер звелів їм прогнати людей, і в результаті—сила потоптаних кінєми, сила поранєних шаблями, мало не 30 душ арештованих. Таким чином, землю в селян таки одібрали...

Це діялось позаторік, але відгомон тих подій чується ще й тепер. Селяне, позбавлені свого останнього захисту від голодної смерті, почали жорстко мститись над міщанами. Тепер не проходить й ночі, щоб в якого-небудь міщанина не було чого покрадено, або посовано. Крадуть усе: сало, самовары, одєжу, кури, воєи, картоплю, коні... Звичайно: „ліс рубавють—трїски летять“... Від крадіжкоу й міщан-християн легко перейти й до крадіжкоу звзгалі—і останніми часами вочіє гості доводяться й до єврейє, в який часом усього майна один самовар та суботні ліхтарі. Відді єврейє скаржують поліції, але та, очевидно, гадає, що охорона спокою та майна мешчанєвє є по-за колом її обов'язків.

Р. С. По повіту зараз почалися величєзні аграрні розрухи.

Залізничні Поїзди.

Table with columns: Південно-Западна (Юго-Западна) залізниця, Одходить в Київ, Прибуває до Києва. Includes routes like Кур'єр I, II, III, Київ-Одеса, Київ-Варшава, Київ-Вінниця, Київ-Сарни, Київ-Ковель, Київ-Варшава.

Table with columns: Мішан, IV кл. Київ, Одеса, Брест, Знамєнка, Лосєж I, II, III кл. Фастів, Знамєнка, Катєриносл., Севастополь та Ростов на Дону. Includes Московсько-Нієво-Воронїж, залізниця, Шейдк. I, II, III кл. Москва, Почтов. I, II, III кл. Москва, Курськ., Пасаєж. I, II, III кл. Курськ, Москва, Воронїж., Пасаєж. I, II, III кл. Курськ, Воронїж, Харків, Петербург.

Table with columns: Київ-Полтавська залізниця, Почтов. I, II, III кл. Кременчуг, Полтава, Харків, Шейдк. I, II, III кл. Полтава, Харків, Лозова, Ростов, Севастополь, Тов-пасаєж. II, III клас. Полтава, Харків.

Пароходи товариств.

„Товариство Пароходства на Дніпрі та його притоках“ і „2 є Пароходне Товариство на Дніпрі та його притоках“ з початку навігації, до нової зміни, будуть пускати пасажирні пароходи в такі години:

Table with columns: 1) Київ-Катєринославська лінія, 2) Київ-Гомєльська, 3) Київ-Чернігівська. Includes Київ-Катєринославська лінія, Катєринослава, Київ-Гомєль, Гомєль, Київ-Чернігівська, Київ-Чернігів.

Акорди

антологія української лірики від смерті Шевченка найбільш роскішне українське виданне, на велєвом папері, оздобленє ориєнальними ілюстраціями на українські мотиви. 316 сторін великого формату. Продається в Книгарні „Кієвская Старина“ (Бєзакєвська, 8), можна мати також в конторі Літературно-Наукового Вістника (Київ, Прорїзна, 20). ЦІНА 3 руб. 50 коп.

Науковий Збірник

присвячений профєсорві Михайлові Грушевському з нагоди його десятилітньої праці в Галичині великий, роскішно виданий том (604 сторони великого формату), що крім реєстра праць портрета євлятата містить 25 розвідок з української історії, літератури й етєографії. ЦІНА 4 руб. 50 коп.

Українське видавництво „РАНОК“.

Вийшла в друку книжки: I. „Рай і поступ“, М. Драгоманова, 3 видання 40 к. II. „Автономія і цілість держави“ Піменової, перекл. Ол. Ковалєнка. 3 к. III. „Прометей“, сл. Ол. Ковалєнка, муз. К. Стеценка, для хора і піаніно. 45 к. IV. „Ще не вмерла Україна!“ сл. П. Чубинського, муз. К. Стеценка (для хора) народне видання 15 к. V. „Розвага“, український декламатор, другє видання, доповненє 1 р. 25 к. VI. „Горбоконики“, казка віршами Ол. Ковалєнка 1 р. 75 к. 20 к.

Продаються в Київї, в книгарнях: „С. Іванова і Ко“ Фундуклєвська, 2; „Кіївської Старини“, Бєзакєвська, 8.

Нові видання „Видавничої Спїлки“ у Львові:

Table with columns: М. Драгоманов, Шевченко, українєфіли й соціалїзм, Е. Шпрєр, Полїтична історія Палєстїни, Іє Франко Мїсія, Чума, Казки і сатири, З. Гїнтер, Історія географїчних відкриттє у XV—XVI ст., Л. Толстєй, Козакї, роман, пер. Г. Хоткевича, М. Драгоманов, Листи до Іє. Франка і інших, т. I, В. Самїленко, Українї (перша повна збірка віршїв), Др. А. Форєль, Рїєвня червоного і духового життє Іє. Франка-Манїпулянтка (оповідання), А. Володїславич, Орїє. Комедїя в 4 дїях з сучасного галицького життє Петербурзької Академії Наук у справі знесення заборони українського слова (записка Ахадємї), О. Вишнеєвський, На переломі. Одлєя еволюції рос. життє, Ф. Сїрко, Тарас Шевченко і його думки про громадське житє, Ш. Сєньєбо, Церква й католицькї партїї в XIX ст., Л. Толстєй, Кавказькї оповідання, Л. Малчанєць, Про шляб на Українї—Русї в XVI—XVII ст., Іє. Турєнєв, Клієра Мїлія, повість, Е. Сєнєлєр, Євзїгїє, істор. огляд, Іє. Франко, Sempre тїрї (остання збірка поезїї), А. Д. Уайт, Розвїтї поглинї на веселєннє, А. Крїмський, Авдїрї Лавровський, повість, Всї є книжки, як і інші видання Видавничої Спїлки, діставати можна в конторі „Лїтературно-Наукового Вістника“ (у Київї, Прорїзна, 20), а також в книгарні „Кієвської Старини“ (Бєзакєвська, 8).

1907 р. Відкрита передплата на Рідний Край

Тижневє українськє часопїсє політичнє, єкономїчнє, літературнє і науковє. У часопїсі заведенї ось які відділи:

1. Що потрібно для нашого народу, особливо для селян хлїборобів і всіх трулящих людей. 2. Що діється на Українї, також в Галичинї й на Буковинї. 3. Що діється в цілій Росції. Звістки з столицї. 4. Що діється по чужїм землях, що єсть там доброго, що й нам б годилося. 5. Звістки й листи з ріжних городів і сєл (про земство, товариства—про все, що діється доброго й лихого). 6. Науковї статтї і звістки (історія, література, медицина, ветеринарія, сєльськє хазяєтво, промїсля і т. д.). 7. Оповідання, віршї, фєльєтон. 8. Рїєвні звістки (про заробітки, торгї, дієли і т. д.). 9. Бїблїографія. Запитання читачів і відповїдї редакції про всіє дієли: судїєвї, хазяєські та інші. 10. Оповїстки усєкї. Хто підпишеться на цілий рїк, той получить такі безплатні додатки: I. Дєї картини звїсного українського художиня П. Ю. Сєвєстіана: 1) НОБЗАРЬ, 2) ГАЙДАМАКИ. II. Український калєндарь „Рідний Край“ на 1907 р. Преддєлата за часопїсєм на рїк 3 карбованцї, на пів року 1 карб. 80 коп., на 3 місяці—1 карб., на місяць 35 к. з переєсл., окремї числа по 8 к. За кордон на рїк 5 кар. Для закордонних братів українців переддєлата на „Рїд. Край“ значно зменшена: 1) на рїк замїєст 5 карб.—4 карб. для окремих переддєлатників; 2) Просвітним, народним і шкільним читавцям, товариствам: Сїє, Соєкї і ріжним народним просвітним товариствам на рїк—3 карб. 25 коп. Книгарням комїєсїонї за переддєлату на рїк 5%. За продаж окремих №№—25% Листи і гроші асїливати треба на адресу: Полтава, Протопоповська ул., № 41, редакції часопїсї „РїДНИЙ КРАЙ“. Просїмо усіх прихильників і читачів наших надіслати нам звістки про діяльність євєств, городських дум, усєких товариств і організацій, звістки про постанови сєльськїх і волосєвєх сєходів, сєльськєвєх спїлок і інші вєрванї. 4—125—4 Редактор-видавєць М. Дмитрїєв.